A JÖVŐRE HANGOLVA

A „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program, mint a JELEN innovációja a JÖVŐ családjaiért

Egy civil kezdeményezésű jógyakorlat szakmai hátterének bemutatása a XXI. századi köznevelés és a család szolgálatában

A tanulmányt egységes keretbe szerkesztette, az előszót írta: Dr. Rézné Vitus Csilla, Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. 1119 Budapest Csurgói út 39/B. reznevituscsilla@eletunkacsalad.hu
A tanulmány egyéb fejezeteit írták: Andainé Buzsor Anikó, Bajorné Lobenwein Bea, Csanády Ágota, Déri Éva, Endrédy Orsolya, Gécziné Galla Krisztina, Hortobágyiné Dr. Nagy Ágnes, Marosné Pancsovai Krisztina, Martosné Dr. Dulácska Csilla, Dr. Rézné Vitus Csilla, Rikkné Auer Hajnalka, Szentannai Judit, Tirczka Imréné
„Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés CSÉN program Budapesti és Kecskeméti Család MunkaCsoportjának tagjai

családi életre nevelés (CSÉN), családpedagógia, hagyományos családértelmezés, nemzeti alaptanterv, mentális egészség támogatása, akkreditált pedagógus-továbbképzés

Absztrakt

A tanulmány bemutatja „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program kialakulását, célját, tematikai egységeit módszertani alapelveit, hozzá kapcsolódó Mentorprogramot, a Program adta lehetőségeket, elterjedtségét, a kapcsolódó pedagógus-továbbképzéseket.

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes által alapított civil kezdeményezés egy olyan innováció, ami a NEVELÉS-t tekinti elsődlegesnek, mint a legfontosabb és leghatékonyabb eszközt a családbarát szemléletmód és az emberi élet tiszteletének kialakításában, valamint a mentális egészségtudat fejlesztésében. Egyedülálló a maga nemében azáltal, hogy a köznevelés minden korosztályához kapcsolódik az óvodás kortól az érettségizőkig. Emellett gazdag módszertani eszköztárat, továbbképzési rendszert, valamint a mentális egészségmegőrzését támogató kiégésprevenciós lehetőségeket biztosít az abban dolgozó pedagógusok, szakemberek és a szülők számára.

„A „Boldogabb családokért”® CSÉN program tevékenységének fókuszában a házasság és a család védelmezése, erősítése áll. Ebből adódóan különös figyelmet fordít az ifjúságra, mert ők lesznek a jövendő családok alapítói. Átgondoltan, több oldalról közelít feléjük. Alapvető koncepciója szerint az egész társadalom összefogására van szükség ahhoz, hogy családbarát közvélemény és jogrend alakuljon ki, ahol érték az élet, a személy, a házasság, a család.”

A programalapító gondolatai összefoglalóan jelzik, hogy a „Boldogabb családokért”® CSÉN program az általános emberi értékekre építve szolgálja az évezredes családértelmezés megőrzését, tovább hagyományozását és kiáll annak fontossága mellett. Így hosszú távon hozzájárul a nemzet fennmaradásához.

Előszó

„A JÖVŐ családjainak alapítói, az új nemzedék most ül az iskolapadokban. Velük kell foglalkoznunk, az ő szívüket kell elérnünk ahhoz, hogy a JÖVŐ családját „boldogabbá” tehessük.” (Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes)

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes, a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés program alapítója orvosként arra tette fel az életét, hogy a családot szolgálja. Nemcsak a saját családját „itt és most”, hanem a magyar társadalom jövő családjainak ügyét is „itt és most”. Ez az „itt és most” már doktoranduszként kezdődött a természetes családtervezés kapcsán megkezdett ismeretterjesztő munkájával, ami mára egy komplex programmá fejlődött.

A „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés program több, mint 3 évtizede épül és gyarapszik. Tematikája a családi életre való felkészülést segítő témaköröket foglalja rendszerbe, módszertana pedig több oldalról közelítve az érzelmi intelligenciának, a személyes és szociális kompetenciák fejlesztésének eszközeivel a teljes személyiséget formálja. Célja, hogy a tanulók érett, érzelmileg fejlett, felelős, döntésképes emberré váljanak és így képesek legyenek vállalni élethivatásukat, kiegyensúlyozott családi életet élhessenek.

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes a fiatal házasokat szólította meg elsőként, majd maga mellé munkatársakat gyűjtve és az aktuális igényekre reagálva egyre lejjebb és lejjebb haladt a korosztályokban a jegyeseken, egyetemistákon, középiskolásokon át a felső, majd az alsó

tagozatosokig jutott el. Mára az óvodai nevelés eszköztárának gazdagításán munkálkodik a tanítványaiból munkatársaivá választott Család MunkaCsoportok szakembereivel együttműködve. A választott szakemberek olyan pedagógusok (óvó- és drámapedagógusok, középiskolai tanárok, szakoktatók), védőnők, mentálhigiénés szakemberek, életvezetési tanácsadók, akik elhivatott munkatársként maguk is felvállalják a családi életre nevelés misszióját.

Ez a civil kezdeményezés egy olyan innováció, ami a NEVELÉS-t tekinti elsődlegesnek, mint a legfontosabb és leghatékonyabb eszközt a családbarát szemléletmód és az emberi élet tiszteletének kialakításában, valamint a mentális egészségtudat fejlesztésében. Egyedülálló a maga nemében azáltal, hogy a köznevelés minden korosztályához kapcsolódik az óvodás kortól az érettségizőkig. Emellett gazdag módszertani eszköztárat, továbbképzési rendszert, valamint a mentális egészségmegőrzését támogató kiégésprevenciós lehetőségeket biztosít az abban dolgozó pedagógusok, szakemberek és a szülők számára. Bízunk abban, hogy a pedagógus alapképzésnek is részévé válhat az a tudás, amit több, mint 3 évtized CSÉN szakmai munkája révén a Program magában hordoz.

„A „Boldogabb családokért”® CSÉN program tevékenységének fókuszában a házasság és a család védelmezése, erősítése áll. Ebből adódóan különös figyelmet fordít az ifjúságra, mert ők lesznek a jövendő családok alapítói. Átgondoltan, több oldalról közelít feléjük. Alapvető koncepciója szerint az egész társadalom összefogására van szükség ahhoz, hogy családbarát közvélemény és jogrend alakuljon ki, ahol érték az élet, a személy, a házasság, a család.”

A programalapító Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes gondolatai összefoglalóan jelzik, hogy a „Boldogabb családokért”® CSÉN program az általános emberi értékekre építve szolgálja az évezredes családértelmezés megőrzését, tovább hagyományozását és kiáll annak fontossága mellett. Így hosszú távon hozzájárul a nemzet fennmaradásához.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program mint családpedagógiai tevékenység

A program családpedagógiai tevékenységének egyediségét és komplexitását három terület egy egységként való kezelése jelenti:

Egyrészt óvodásokat, tanulókat, egyetemista fiatalokat, fiatal felnőtteket, szülőket, szakembereket megszólító Család-óra® keretében zajló tematikus, szemléletformáló, személyiségfejlesztő foglalkozássorozat.

Másrészt szakemberek felkészítése a családpedagógiai tevékenységre módszertani képzések keretében és mentori támogatással való kísérésük gyakorlati továbbképzés, illetve egyedi mentorprogram keretében.

Harmadrészt mindezekhez kapcsolódóan szakmai anyagok, tanulmányok, kiadványok készítése.

A program alapját Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes orvos önkéntes ismeretterjesztő munkája képezi, melyet 1990-ben kezdett meg Kecskeméten a természetes családtervezés ügyének szélesebb körű előmozdítása érdekében. Az akkor megfogalmazott cél a mai napig nem változott: az alapvető emberi értékek mentén történő szemléletformálás, megerősítés, személyiségfejlesztés, a fiatalok felkészítése és támogatása a felnőtté érés és a családalapítás, élethivatás vállalása kérdésében. Az évek során ennek tematikai bővítése, strukturálása, és programmá szervezése történt meg a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület (SZÉK) – alapítva 1997-ben – a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézete – alapítva 2001-ben – és az ÉLETÜNK A CSALÁD! Család- és EgészségPedagógiai

Prevenciós Nonprofit Közhasznú Kft. – alapítva 2011. – Család MunkaCsoportjának munkatársai által. Jelenlegi programnevét 2000 óta viseli. 2001-től Kecskeméti modell-ként, majd országos mintaprogramként említik.

A Program folyamatosan fejlődik. A Programalapító és szakmai munkacsoportjai a Program értékrendszerének és céljainak megőrzése érdekében folyamatosan dolgoznak a Program tematikai és módszertani fejlesztésén, válaszul a családot érintő társadalmi változásokra és a felmerülő szükségletekre.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program céljai és értékrendszere

“Hisszük és valljuk, hogy a fogamzás pillanatában elindul a megismételhetetlen, egyedi és pótolhatatlan emberi élet; az emberi élet érték a fogamzás pillanatától a természetes halálig.”
(Hortobágyiné dr. NagyÁgnes)

A CSÉN program legfontosabb célja a házasság és a család védelmezése, erősítése. Az évezredes családértértelmezés alapján látja a jövendő nemzedék harmonikus felnövekedésének, a nemzet megmaradásának zálogát.

Alapvető koncepciója szerint az egész társadalom összefogására van szükség ahhoz, hogy családbarát közvélemény és jogrend alakuljon ki, ahol érték az élet, a személy, a házasság, a család. A NEVELÉSt tekinti a legfontosabb és leghatékonyabb eszköznek a családbarát szemléletmód és az emberi élet tiszteletének kialakításában.

A Program értékrendszerében a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézetének Küldetésnyilatkozatában megfogalmazott szempontok meghatározó szerepet jelentenek. A gyermekek és a fiatalok hatékonyabb nevelését kívánja szolgálni elméleti és gyakorlati tevékenységével. Munkásságának középpontjában az emberi személy áll. Programját a keresztény értékrendre építette fel, de igyekszik kiterjeszteni azon túlra is: világnézeti hovatartozástól függetlenül, az emberiség története során elfogadott, általános humán értékrendre alapozva.

A Program értékrendjében meghatározó szerepet tölt be az egyetemes emberi értékek mellett az európai keresztény gondolkodásmód és értékszemlélet, kulturális örökség. Támaszkodik a tudományos kutatások számos eredményére és a modern pedagógiai elméletekre, kiemelten az organikus pedagógia szemléletére.

A Program összetett célrendszerrel közelíti a résztvevők fejlesztését:

- **nevelési célja** alapvetően a résztvevők érzelmi intelligenciájának (EQ) fejlesztése. Az érzelmi intelligencia komponenseinek fejlesztését 3 színtéren összehangolva végzi: személyes, személyközi és közösségi szinten. A személyiségfejlesztés, a szociális készségek fejlesztése, valamint a csapatépítés, közösségfejlesztés révén hozzásegíti a résztvevőket, hogy érett, érzelmileg fejlett, felelős, döntésképes emberré váljanak és így képesek legyenek vállalni élethivatásukat, kiegyensúlyozott családi életet élhessenek.
- **ismeretátadó, szemléletformáló tartalmi célja** a harmonikus, boldog családi élet fontosságának tudatosítása, követhető pozitív minták bemutatása, a szükséges ismeretanyag és annak megvalósításához kapcsolódó gyakorlati tudás átadása.
- **gyakorlati célja**, hogy interaktív módszerei segítségével közvetlenül kapcsolódni tudjon a foglalkozásvezető a résztvevőkhöz, és segítse az elfogadó, empatikus, egymás tiszteletére épülő kapcsolatok kialakulását a résztvevők körében is. A foglalkozások tematikáját és eszközrendszerét aktuálisan úgy igazítsa az adott csoport életkorához, befogadóképességéhez, érdeklődési köréhez, hogy az a családbarát szemléletet, a

hagyományos (apa, anya, gyermekeik) családmodell értékének megőrzését és az élet továbbadásának örömét és felelősségét szolgálja a XXI. században is.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program kialakulása, mérföldkövei

A CSÉN program alapját Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes orvos ismeretterjesztő munkája képezi. 1990-ben a Tüneti-hőmérőzéses természetes fogamzásszabályozási módszer szélesebb körben való megismertetését kezdte el Kecskeméten felvilágosító foglalkozások keretében. Ehhez a tevékenységhez elsőként Déri Éva biológus kapcsolódott 1993-ban. Így alakult meg a Kecskeméti Család MunkaCsoport.

1997-ben megalakult a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület (SZÉK Egyesület), amely a kezdeményezést felkarolta és programmá szervezte, a pályázati lehetőségekhez, felkérésekhez szerződéses hátteret biztosított és jelenleg is a program hivatalos képviselője, a programnév jogszerű használója.

A témakörök bővülésével évek alatt kialakult a komplex CSÉN program. 2000-ben a foglalkozások a „Család-óra®” elnevezést, a program pedig a „Boldogabb családokért” nevet kapta.

Szélesebb körben való elterjedéséhez lehetőséget biztosított 2001-2011-ig a budapesti Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézete (SACSI). Itt kezdődött el a 40 órás akkreditált képzések szervezése szakemberek (pedagógusok és védőnők) számára CSÉN témakörben.

2007-ben jött létre és kapcsolódott be a CSÉN program megvalósításába a Budapesti Család MunkaCsoport (BCSMCS), amely 2011-től önálló jogi személlyé alakulva Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. néven működik tovább. A SZÉK Egyesület mellett szintén a Program hivatalos képviselője és a programnév jogszerű használója.

A SZÉK Egyesület és az Életünk a család! együtt valósítja meg a „Boldogabb családokért”® CSÉN programot, mely országos modellként, mintaprogramként szolgál.

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézettől (OFI) 2012-ben Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes, mint a Népesedési Kerekasztal Köznevelési Munkacsoportjának vezetője és a „Boldogabb családokért”® CSÉN Program alapítója a CSÉN Kerettanterv kidolgozására kapott felkérést. Ez alkalmat adott a CSÉN gyakorlatának, köznevelési kereteinek megteremtésére a teljes 1-12. évfolyamokra vonatkozó kerettantervi anyag kidolgozásával *(lsd. 1.sz. Melléklet)*

2015-től elindult egy komoly együttműködés a váci egyházmegyei Szent Mihály Intézményfenntartóval (továbbiakban SZEMI) a szakmai tudás átadására, a Program meghonosítására az általuk fenntartott iskolákban.

A kezdetektől folyó, szülőknek, pedagógusoknak, védőnőknek szóló módszertani képzések, illetve a SACSI és a Károli Gáspár Református Egyetem 40 órás akkreditált CSÉN képzései után a Program 3 évtizedes ismeretanyagának és tapasztalatának átadása 2020-tól kibővített, egymásra épülő akkreditált képzési rendszer formájában történik. Sajátossága, hogy egységes tematikai rendszerbe foglalja a CSÉN sok évtizedes tapasztalatait, a gyakorlat oldaláról közelít, és a saját élmény megélésére alapoz.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program jelenlegi ismertsége, beágyazottsága

A programot 2001-től Kecskeméti modellként, majd országos mintaprogramként említik.

Az alapvető emberi értékeken alapuló, a hagyományos családmodellt értékként kezelő „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program és a hozzá szorosan kapcsolódó kiskamasz programok meghonosítását számos iskolafenntartó kiemelten kezeli. **Ebben élen jár a váci egyházmegyei köznevelési intézmények fenntartója a SZEMI (korábbi nevén Váci Egyházmegyei Katolikus Iskolák Főhatósága EKIF), amely 2015-ben kérte fel a programalapítót az együttműködésre.** A váci SZEMI CSÉN program iránti elkötelezettségének, komoly erkölcsi és anyagi támogatásának köszönhetően az elmúlt 10 év alatt egyenletes építkezéssel és bővüléssel a kezdetben 9 bekapcsolódó intézmény száma a 2025/26-os tanévre 26-ra emelkedett. Közel 300 pedagógus órarendi keretek között aktívan tartja a CSÉN foglalkozásokat a „Boldogabb családokért”® CSÉN Program képzései alapján és mentori támogatása mellett. A program meghonosítására kidolgozásra került a **„Boldogabb családokért”® CSÉN Mentorprogram,** mely az intézményi együttműködés kereteit és a Program lényeges elemeit rögzíti. A váci egyházmegyei intézmények referenciaként működnek a programba bekapcsolódó intézményfenntartók számára. Ahol a CSÉN Módszertani Alapképzések lezárultak, ott megkezdődött a CSÉN tantervi integrációja, gyakorlati megvalósítása.

A **Kaposvári, Egri és Veszprémi** Egyházmegyék, az **Esztergom-Budapesti** Főegyházmegye egy-egy, a **Hajdúdorogi Főegyházmegye**, illetve a **Szalézi Rend** számos iskolájában működik jelenleg a Program.

A **Szombathelyi Egyházmegye** szinte minden iskolájában jelen van a Program. **Közel 70 fő pedagógus** tart aktívan CSÉN foglalkozásokat mentori támogatással. A **Győri Egyházmegyében** hasonlóképpen, összesen **6 iskolában közel 20 fő CSÉN** foglalkozásvezető dolgozik, szintén mentori támogatással.

Érdeklődését fejezte ki a „Boldogabb családokért”® CSÉN Program és Mentorprogram iránt több, más felekezetű intézmény is. Közülük kiemelkedik Miskolci Lévay József Református Gimnázium, illetve a szombathelyi Reményik Sándor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és AMI.

Kecskeméten, a Program „mintavárosában” közel 15 évig felekezetektől független, önkormányzati támogatással, a város nagy megelégedésére a SZÉK Egyesület működtette a „Boldogabb családokért”® CSÉN programot.

A törvényi szabályozás lényegesen korlátozza annak lehetőségét, hogy a Program intézményi keretek között „külsős” szakemberek által juthasson el a fiatalokhoz, így az évtizedek óta tartó óraadói tevékenység az intézményekben megszakadt. A visszajelzések alapján azonban óriási igény mutatkozott a foglalkozások megtartására, ezért a fókusz áttevődött a pedagógusképzésre. A módszertani bemutatók és akkreditált képzések alkalmával sok ezer pedagógus és ifjúsággal foglalkozó szakember képződött a „Boldogabb családokért”® CSÉN Program metodikája és rendje szerint.

Az előzőekben említett példák alapján fontos lenne, hogy egyre több intézmény (állami fenntartású is) küldhesse a „Boldogabb családokért” ® CSÉN Program minőségi és hatékony módszertani CSÉN képzéseire pedagógusait, javaslatot tegyen védőnőiknek, iskolai szociális munkásaiknak és egészségfejlesztőiknek a képzés elvégzésére, hogy a megszerzett tudást és tapasztalatot iskolai szinten hasznosíthassák. Ezért különösen örömteli, hogy az ELTE Trefort

Ágoston Gyakorló Gimnáziuma 2025-26-os tanévben kérte saját pedagógusai számára az akkreditált továbbképzést, melyre 16 fő jelentkezett.

Bizakodásra ad okot, hogy több, főként egyházi fenntartású **felsőoktatási intézmény** is érdeklődik a Program iránt, keresik az együttműködés lehetőségét. Terveik között szerepel, hogy a gyerekekkel, fiatalokkal foglalkozó szakembereik képzésébe integrálják a „Boldogabb családokért”® CSÉN Program tudásanyagát, hogy minél szélesebb körben bekerülhessen a köznevelés gyakorlatába a professzionális szintű családi életre nevelés.

A Program mára határainkon túl is ismertté vált. Erdélyből, Felvidékről, Vajdaságból és a háború kitörése előtt Kárpátaljáról is rendszeres felkérés érkezett a CSÉN bemutatására, a módszertani képzések megtartására a magyarlakta területekről. Az erdélyi Gyulafehérvári Egyházmegye működteti is a Programot önkéntes foglalkozásvezetőkkel. Komoly összefogásra volna szükség a határon túli országokban élő nemcsak katolikus, hanem más felekezetű közösségek és felekezetektől függetlenül működő családszervezetek, szövetségek részéről a magyarság fennmaradását szolgáló családi életre nevelés ügyében. A „Boldogabb családokért”® CSÉN Program alkalmas arra, hogy egy egységes magyar, az évezredes családértelmezésen és az alapvető emberi értékeken alapuló nemzetmegtartó programmá váljon.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN Program szakmai tevékenysége az elmúlt közel 35 év során több nívós állami és civil szektor által kiadott elismerésben is részesült, ami egyrészt visszaigazolása az elkötelezett munkának, másrészt annak bizonysága, hogy az ÜGY mennyire fontos nemcsak az egyénnek, hanem össztársadalmi szinten is. (*ld. 2. sz. Melléklet*)

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program tematikája

A Program egységes tanmenetrendszert tartalmaz, melyhez kidolgozott, mellékletekkel/segédletekkel ellátott óravázlatok állnak rendelkezésre 1-12. évfolyamig, valamint az óvodai programhoz illeszthető tematika is elérhető. Ez adja a program sztenderdizált jellegét.

A Program tematikája összhangban áll a Nemzeti Alaptanterv (NAT) CSÉN kerettantervi anyagával (*lsd. 3.sz. Melléklet)*, mely moduláris rendszerben került kialakításra. A témákat hét nagy modul fogja össze, amelyeket kisebb tematikai egységekre bont:

- Család
- Kapcsolatok, kommunikáció
- Jellem, értékrend
- Önismeret
- Szerelem, szexualitás
- Veszélyek, devianciák
- Változások, veszteségek

A témák spirálisan építkezve ismétlődnek a résztvevők érettségéhez és korosztályi sajátságaihoz igazodóan 1-12. évfolyamig.

A Nemzeti Alaptanterv (NAT) CSÉN kerettantervi anyagának kidolgozására Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes, Program alapítója és szakmai felelőse kapott felkérést az OFI-tól 2012-ben. A kerettantervi anyag kidolgozásának alapját több más személyiségfejlesztő és családi életre nevelő kezdeményezés mellett jelentős mértékben a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program tematikája adta. Az *1. sz. Melléklet* tartalmazza azoknak a személyeknek a nevét, akik a kerettantervet kidolgozták.

***A Program életkorok szerinti hangsúlyos tematikai elemei*:**

Az **óvodákban** alkalmazható módszertani és tematikai anyagok kidolgozását a Program Budapesti Család MunkaCsoportja végezte el a váci egyházmegyei SZEMI által fenntartott óvodák vezetőinek és nevelőtestületeinek kérésére és igényeihez igazítva. A CSÉN tematikai elemek már kiscsoportos kortól alkalmazhatók, de programszinten a nagycsoportosok óvodai nevelési programjába integrálhatók.

A családi életre nevelés szempontjából igen jelentős szemléletformáló időszakban lévő óvodás gyermekek saját élmény alapján életkori sajátosságaiknak megfelelően fogalmat tudnak alkotni a család, a barátság, az értékesség, a fiúk és lányok kérdésköréről. A XXI. században fontos kiemelni, hogy a többségi társadalmi normák erősítésére már ebben az életkorban nagy szükség van a családokat, gyermekeket elérő, ezekkel ellentétes irányú médiatartalmak miatt. A saját és mások értékességének, megjelenő érzéseiknek felismerése kulcsfontosságú az érzelmi tudatosságra való nevelés során, valamint a másik emberhez, családtaghoz, társakhoz való kapcsolódás elengedhetetlen szükségletként jelenik meg, így érdemes megismerni a szeretet kifejezésének eszközeit, illetve elkezdeni az ismerkedést a pozitív, erőszakmentes kommunikáció alapelemeivel is.

Az **alsó tagozatban**, kisiskolás korban a 7 nagy kerttantervi témamodul egyes elemei már fontos személyiség- és közösségformáló erővel bírnak, számos CSÉN téma már ezt a korosztályt is érinti. A modulok mélységeiben való kifejtése megkövetel egyfajta nyugalmas, bizalmi kapcsolaton alapuló légkört, ami szükséges az őszinte vélemények, meglátások feltárásához. Emellett – miután a témák feldolgozása nondirektív módon történik – elsődleges cél, hogy a helyes erkölcsi tartalmakat, konklúziókat a gyermekek maguk fogalmazzák meg és mondják ki. Alapvető fontosságú, hogy a foglalkozáson résztvevő gyermekek tudjanak nyitottan, empatikusan, toleránsan megnyilvánulni. A CSÉN foglalkozások alsó tagozatban elsősorban ezeknek a céloknak a megvalósítását szolgálják. Fő témák a család, családi élethelyzetek (pl. kistestvérszületés, testvérféltékenység, ünnepek a családban), barátság, közösség, kommunikáció-konfliktuskezelés, saját értékesség megfogalmazása és tudatosítása, az érzelmek azonosítása és felkészülés a serdülőkori változásokra.

Amennyiben a diákok **felső tagozat**ba, ill. a **középiskolába** olyan osztályból érkeznek, ahol már részt vettek CSÉN foglalkozáson, akkor a hatékony munkához elengedhetetlen oldott, bizalmi légkört megalapozták a korábbi évek CSÉN foglalkozásai. Amennyiben a diákok még korábban nem vettek részt ilyen foglalkozásokon, akkor első lépésként a felsőbb évfolyamokon is alapvető fontosságú ennek megteremtése. A témák komolysága és feldolgozási módjuk mélysége ugyanis megköveteli a nyitott légkört és nyílt kommunikációt.

Felső tagozatban az egyik legfontosabb a serdülőkori változások megismerése, megértése és tudatosítása, ehhez kapcsolódóan a másik nem iránti érdeklődés, szerelem, randizás megjelenése, és az életkornak megfelelő megélés támogatása. A témák között hangsúlyt kap az önállóság, az önértékelés, a személyiség önazonosságának, a felelősség vállalásának támogatása, a pályaorientáció szerepe; a társas kapcsolatok elmélyítéséhez szükséges kompetenciák fejlesztése, valamint a serdülőket körülvevő veszélyekben való nemet mondani tudás, és helyes döntésképesség kialakítása, a deviáns magatartási formák, függőségek, korai szexualitás távoltartására.

Középiskolában a "Boldogabb családokért"® CSÉN Program 7 moduljának elemei felkészítik a diákokat a sikeres pályaválasztásra és az élet kihívásaival való hatékony szembenézésre. A foglalkozások továbbra is fontos személyiség- és közösségformáló erővel

bírnak, nagymértékben hozzájárulnak a diákok érzelmi intelligenciájának fejlődéséhez, stabil értékrendjük kialakulásához. A felső tagozaton tárgyalt témák ismétlődnek az életkori fejlődés során kialakult mélyebb, érettebb megértéssel. Kiegészülnek olyan témákkal melyek konkrétan a családalapításra való felkészülést támogatják: szerelem, szexualitás, felelős párkapcsolat, az egyes párkapcsolati formák és az elérhető boldogság viszonya, a családtervezési módszerek és a megfogant élet összefüggéseinek megismerése, a család, mint rendszer működése, nevelési stílusok a családban. A nemet mondani tudás készségének és képességének kialakítása erőteljes hangsúlyt kap mind a devianciák, függőségek, mind a szexuális promiszkuitás tárgyalása terén. A témák a diákok érettségét és érdeklődését figyelembe véve kitérnek a veszteség-, krízis- és stresszkezelés területeire megismertetve a gyászmunka, a normatív krízisek fogalmát és folyamatát.

Cél, hogy az életet, mint egyszeri és megismételhetetlen értéket, és ehhez kapcsolódóan a családot, mint szeretetközösséget értéknek tartó, önmaguk és környezetük iránt felelősséggel tartozó, érett személyiségekké váljanak fiataljaink.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program módszertana

A Programhoz kapcsolódó Család-óra® módszertana, foglalkozásvezetése, dinamikai felépítése és osztályhoz/csoporthoz való igazítása eltér a hagyományos frontális tantermi órától annak érdekében, hogy minél hatékonyabban segítse és szolgálja a téma élményszerű feldolgozását, megélését. Kiemelkedő jelentősége van a foglalkozások során az érzelmi biztonság megteremtésének és fenntartásának. Emellett a nem formális tanulási lehetőségeknek, az élménypedagógiának, az együttműködés és partnerség kialakításának, a rugalmasságnak, az adott csoporthoz, igényekhez való igazodásnak, valamint a páros foglalkozásvezetésnek is.

Az interaktív foglalkozások alapvető módszere az egyes témák történettel, filmmel, játékkal történő felvezetését követő beszélgetés, vitaindítás. Ennek során a résztvevők irányított körülmények között egymás véleményét hallgatva, mellette érvelve, illetve cáfolva azt, a nem formális tanulás módszerével alakítják saját gondolkodásukat. Sok más eszköz mellett megjelennek a drámapedagógia módszerei is az egyes témák, jelenetek élményszerű megjelenítéséhez. Nem egyszerű és egyszeri információközlés a cél, hanem a résztvevőkkel való tartós vagy több alkalomra szóló együttműködés. Mindez a szociális és életvezetési készségek fejlesztését, az önismeret, önértékelés elmélyítését szolgálja, elősegítve az érzelmi intelligencia fejlődését, az együttműködő és asszertív kommunikáció és konfliktuskezelés készségszintű használatát. Ezen **készségek magasszintű fejlesztésével nagyobb esélyük van a fiataloknak, hogy boldoguljanak, harmonikus családi légkört alakítsanak ki** és az általuk alapított család betöltse valódi szerepét: a benne élők és nevelkedők megélhessék az egymás iránti tisztelet és feltétel nélküli elfogadás légkörében a szeretetet.

A Program módszertana és tematikája összehangoltan szolgálja azokat a célokat, amelyeket a Program szem előtt tart: a személyiségfejlesztést és szemléletformálást, melynek leghatékonyabb eszköze a NEVELÉS. Ebben kiemelkedő szerepet játszik az érzelmi intelligencia komponenseinek fejlesztése már a nevelési céloknál is megfogalmazott 3 színtéren, összehangoltan: személyes, személyközi és közösségi szinten.

Személyes szintű EQ fejlesztés megvalósításánál kiemelkedően fontos
- az önismeretre segítés, reális önértékelés kialakulásának támogatása;
- az önbizalom erősítése, tudatosság, magabiztosság elősegítése;
- az önnevelés segítése;
- az önkontroll kialakulásának segítése, fejlesztése;
- az alkalmazkodóképesség növelése;
- a kudarctűrő képesség növelése;
- a reziliencia képességének fejlesztése;
- a pozitív gondolkodás, realista optimizmus elősegítése;
- pozitív viselkedési és magatartásformák gyakorlása, megerősítése.
- az érett személyiség kialakulásának segítése;

Személyközi szintű EQ fejlesztés megvalósításánál kiemelkedően fontos
- a kommunikációs képesség fejlesztése;
- az érzelemkifejezés fejlesztése;
- a kötődések kialakításának támogatása;
- az együttműködésre való képesség fejlesztése;
- az empátiás készség fejlesztése;
- a tolerancia fejlesztése;
- a konfrontálódás és a nemet mondani tudás képességének megtanulása;
- a konfliktuskezelés fejlesztése;
- az érvelés-ellenérvelés gyakorlása;
- az önérvényesítő képesség fejlesztése.

Közösségi szintű EQ fejlesztés megvalósításánál kiemelkedően fontos
- felkészítés a csapatmunkára;
- a közös munka megélése;
- a kezdeményezőkészség fejlesztése;
- a peremhelyzetben lévő tanulók bevonása;
- a közösség és a tagok értékeinek felismerése;
- a kiközösítés, zaklatás-megfélemlítés (bullying), bántalmazás megelőzése.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program bevezetése és iskolai működtetése

Attitűd:

A Program intézményi bevezetéséhez, meghonosításához és működtetéséhez mindenekelőtt szükséges a CSÉN iránti érdeklődés és elköteleződés az intézményfenntartó és/vagy iskolaigazgató részéről. Tekintettel arra, hogy egy korábban nem feltétlenül ismert és gyakorolt, nem szokványos innováció bevezetéséről van szó, nagyon fontos, hogy a CSÉN-ben működő pedagógusok, szakemberek belső motiváció alapján kerüljenek kiválasztásra, mivel a családi életre nevelés lényeges eleme a személyiség fejlesztése, nem pusztán ismeretanyag-átadás, ezért a pedagógus részéről a tanulókhoz való – meghatározott keretek közötti – személyes kapcsolódást igényli.

Képzés:

A „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program intézményi bevezetéséhez ezen túlmenően elsődleges fontosságú a nevelőtestületek és a pedagógusok felkészítése és a bevezetés mentori támogatása, melyre egy komplex, egymásra épülő folyamatosan bővülő, a felmerülő igényekre reagáló akkreditált pedagógusképzési rendszer ad lehetőséget. *(ld. még a Program akkreditált pedagógusképzési rendszere)*

Tanrendbe illesztés:

A jelenleg érvényes 2020-as NAT kerettantervi anyag lehetőséget biztosít a családi életre nevelés (CSÉN) tanrendbe illesztésére. A kerettanterv az iskolák szabadon felhasználható órakeretén belül ad lehetőséget CSÉN órák tartására. A gyakorlat alapján a CSÉN tartalom teljes egészében integrálható az osztályfőnöki, az etika/erkölcstan/hittan tárgyakba. A „CSÉN percek” vagy „rész CSÉN”, mint a gyakorlatban kialakult megfogalmazások az egyéb közismereti tantárgyakba való integráció lehetőségét jelzik. Szakmai kidolgozásra vár a 2020-as NAT új műveltségi területeivel való kapcsolódási pontok megfogalmazása, mely akár egy új komplex tárgy létrehozását is eredményezheti, amely a kötelező órakeret terhére is megvalósítható.

A családi életre nevelés megvalósítására többféle elnevezés létezik: a Család-óra® melyet kinevezett CSÉN tanácsadó tarthat, a CSÉN foglalkozás, melyet a Módszertani Alapképzést végzett szakemberek tarthatnak, a CSÉN óra, mely a kerettanterv szerint megvalósuló iskolai óra neve. Ezek az elnevezések (illetve foglalkozástípusok) – a foglalkozás kerete *(lsd. 4.sz. Melléklet)* és a foglalkozásvezető szakmai tapasztalata *(lsd. 5.sz. Melléklet)* alapján – különbözőek, de amik valamennyi esetében azonosak, azok a feldolgozandó témák (modulok), a feldolgozás módszerei, az óravezetési attitűd, és legfőképpen az az értékrend, amely alapján a foglalkozás közelít a résztvevőkhöz és az egyes témákhoz.

Mentori támogatás:

A Program intézményi bevezetése és meghonosítása kapcsán jelentős szerepet kap a Módszertani Alapképzést végzett pedagógusok, szakemberek mentori támogatása a bevezetés első 2, illetve akár 4 évében.

Ehhez nyújt keretet az akkreditált Gyakorlati továbbképzés, mely 4 féléven át tartó e-mentori támogatást tesz lehetővé félévenként megtartott CSÉN szakmai napok, valamint bemutató Család-óra®® alatti hospitálási lehetőség beiktatásával. A képzés a CSÉN foglalkozásvezető által tartott bemutató tanítással és szakmai reflexióval zárul.

Az intézmény döntése alapján egyedi, több éven át tartó kísérés is megvalósítható, melyre kidolgozott keretet biztosít a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés Mentorprogram. Ennek alapján félévenkénti CSÉN szakmai napok, intézményi látogatással egybekötött mentori alkalmak és folyamatos rendelkezésre állás valósulnak meg – hasonlóképpen az akkreditált keretek között működő Gyakorlati továbbképzéshez, de az akkreditáció adta kötöttségek nélkül egyedi lehetőségekkel,

A mentori támogatás során megvalósuló CSÉN szakmai napok lehetőséget biztosítanak az egyes témákban való szakmai elmélyülésre, intézmények közötti tapasztalatcserére,

esetmegbeszélésre. Céljuk a szakmai kapcsolattartáson és elmélyülésen kívül a lelkesítés és belső motivációt erősítése, valamint a kiégés megelőzése.

A meghonosításhoz az intézményeken belüli működés hierarchiája és a Programban résztvevő munkatársak jogosultsági rendszere is részletesen kidolgozott, ill. meghatározott a Program szakmai felelőse által *(lsd. 5. és 7.sz. Melléklet)*. Mindez a sztenderdizált "Boldogabb családokért"® CSÉN Program gyakorlati megvalósításának minőségbiztosítását szolgálja.

A bevezetés sikere és hosszútávú fenntarthatóságának kulcsa az attitűd, az önkéntes belső motivációval elvégzett módszertani alapképzés, a CSÉN órák tantervi integrációja és a bevezetés külső mentori támogatása.

A „Boldogabb családokért"® CSÉN program bevezetésének tapasztalatai

A Program sokéves működése alapján általános tapasztalat, hogy a CSÉN foglalkozásokon gyakran olyan gyerekek/fiatalok is megnyilvánulnak, aktívan bekapcsolódnak a témafeldolgozásba, akik egyéb órákon visszahúzódóak, vagy gyengén teljesítők. Önértékelésük, önbizalmuk ezáltal erősödik, segítve a közösségbe való beilleszkedésüket.
Azokban az iskolákban, ahol több éve zajlanak a CSÉN foglalkozások, arról számolnak be a pedagógusok, hogy érezhető az osztályok közötti különbség attól függően, hogy részesültek-e CSÉN foglalkozásokban, vagy sem. Azok az osztályok, ahol voltak ilyen órák, legtöbbször könnyebben kezelhetők, közösségként jobban működnek, konfliktusaik amplitúdója szűkebb határok között mozog, mint nem „csénező" osztályokban, sőt esetenként még a közismereti órákon is jobban teljesítenek.

Egy – a Programban résztvevő – egészségügyi szakiskola beszámolt arról, hogy a náluk CSÉN foglalkozásokon részt vett diákok ápolási gyakorlatról kapott kórházi szakmai értékelésében szerepelt az átlagnál kiemelkedőbb empatikus készség, megértőbb és hatékonyabb kommunikáció a betegekkel, összehasonlítva a más intézményből érkező társaikkal.

A Program mindezek mellett a foglalkozásvezetők számára is fejlesztő, támogató erővel bír. Egyrészt segítséget nyújt a nevelőtestületi, kollektív kapcsolatok megerősítésében, a szülőkkel való kommunikációban, és a rendszeres CSÉN szakmai napokon való részvétel lehetőséget ad a kiégés megelőzésére. A CSÉN órákat tartó pedagógusok a mentori együttműködés során rendszeresen megfogalmazzák, hogy maguk is mennyit fejlődnek, mennyit tanulnak saját magukról, mennyire változik önismeretük, önértékelésük a megtartott foglalkozásoknak köszönhetően. Működik a "nevelt nevelő" gondolat, a pedagógus hivatásszemélyisége is fejlődik a CSÉN megvalósítása által.

A CSÉN tevékenység komoly hatással van a nevelőtestület egészére is. Kovászként működik. Egy közös „nyelvet" jelent, amely áthatja az oktató-nevelő munkát. Megjelenik a hétköznapokban, az ünnepek megszervezésében és megvalósításában, a csendes vagy lelki napokon és a tematikus projektnapokon is.

Több iskolában a szülőkkel való kapcsolattartásba (Anyák napja, családi nap, szülői értekezlet stb.) is bekerültek a CSÉN módszertan egyes elemei, amivel a program még inkább tesz a "Boldogabb családokért".

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program akkreditált pedagógus-továbbképzési rendszere

A bevezetéshez szükséges CSÉN szakmai-módszertani alapok, valamint az óvoda nagycsoportosaitól a 12. évfolyamosokig kidolgozott ismeretanyag-átadásához kiváló lehetőség az akkreditált Módszertani Alapképzés mind az iskolák, mind az óvodák számára. A mentori támogatás megvalósítására a Gyakorlati továbbképzés ad keretet és lehetőséget. Összesen 4 akkreditált képzés áll rendelkezésre:

Az első, a CSÉN MÓDSZERTANI ALAPKÉPZÉS célja, hogy a köznevelésben dolgozó azon szakemberek szakmai kompetenciáit, gyakorlati ismereteit és eszköztárát fejlessze, akik nyitottak a tanulók családbarát szemléletű támogatására személyiségfejlődésüknek, felnőtté érésüknek, családalapításuknak, élethivatásuk vállalásának kérdésében. Egyúttal segítséget nyújtson a képzéshez tartozó tananyag (tanmenet- és óravázlatminták) átadásával és megismerésével a 2020-as Nemzeti Alaptanterv (NAT) CSÉN óráinak gyakorlati megvalósításában, illetve a CSÉN témák egyéb iskolai keretek közti feldolgozásában. A pontszerző továbbképzés az oktatók számára is elérhető az Innovatív Képzéstámogató Központ (IKK) Oktatói Továbbképzési Rendszer (OTR) Módszertani Képzései között. Ezen felül, célzottan óvodapedagógusok számára kidolgozott Módszertani Alapképzés is elérhető 2024-től.

A második, a 60 órás GYAKORLATI TOVÁBBKÉPZÉS, melynek célja, hogy a résztvevő elmélyítse a Program Módszertani Alapképzésén megszerzett tudását, és a CSÉN foglalkozásvezetői gyakorlatát fejlessze. Ehhez nyújt speciális lehetőséget a továbbképzés formája, mely ún. folyamatba ágyazott továbbképzési program: egyszerre biztosítja a kontakt alkalmakon, azaz CSÉN szakmai napokon kiemelt CSÉN témákban való szakmai elmélyülést, valamint egy e-mentor CSÉN tanácsadó személyes kísérésével a tanultak gyakorlatba való átültetéséhez szükséges egyéni tapasztalatszerzést és a CSÉN munkában való szakmai fejlődést.

A harmadik egy 30 órás, elsősorban nevelőtestületek számára kidolgozott továbbképzési elem, amely átmenetet képez az óvodai és iskolai képzések között. A Kompetenciafejlesztő, Közösségépítő, Kiégésmegelőző Képzés célja, hogy a köznevelési intézményekben dolgozó szakemberek, nevelőtestületek ismerkedjenek meg a munkahelyi kollektíva közösségé formálását, a benne dolgozók szakmai kibontakozását segítő és gátló tényezőkkel, a kiégés folyamatával és megelőzésével, a lehetséges kezelési módokkal. Fejlődjenek szociális kompetenciáikban és készségeikben, melyek segítséget jelentenek a pozitív kommunikáció és konfliktuskezelés hatékony megvalósításában, az intézményben működő kollektíva egységének erősítésében és a szakmai kiégés megelőzésében. Mindemellett a képzés elvégzése bemeneti feltétel az óvodapedagógusok számára készült negyedik, 30 órás CSÉN ÓVODAI MÓDSZERTANI ALAPKÉPZÉS-nek.

(A képzésekről szóló rövid összefoglaló, tájékoztató anyagot ld. még a 6. sz. Mellékletben.)

Az akkreditált képzési rendszer mellett sztenderdizált bejelentéskötelezett felnőttképzések is elérhetők a „Boldogabb családokért”® CSÉN Programhoz közvetlenül és közvetve kapcsolódóan:

- Te (Tud)d! Termékenység és Tudatosság, szexuális nevelés képzés, mely a „Boldogabb családokért”® CSÉN program akkreditált képzéseinek a szerelem-szexualitás, családtervezés-párkapcsolat részét önálló képzési egységként – 28 órában jelenléti, vagy webináriumi rendszerben, illetve workshop jelleggel, igény szerint akár tágabb órakeretet biztosítva – adja át az érdeklődők számra.

- Kiskamasz felvilágosítás kapcsán a sztenderdizált védjegyoltalom alatt álló programok foglalkozásvezetői képzései is elérhetők a két szervezet (SZÉK Egyesületv és az Életünk a család!) működtetésében. Lányok számára az MFM-Projekt Ciklus-show® program, a Titkos Küldetés® Kiskamasz Program pedig 10-13 éves fiúk számára érhető el.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program minőségbiztosítási kerete

A jelen tanulmányban részletesen bemutatott „Boldogabb családokért”® CSÉN program leírása a programalapító szakmai felelős elvárásaival és javaslataival kiegészítve egyfajta minőségbiztosítási keretet ad a program értékeinek, szemléletmódjának és ismeretanyagának megőrzésére. Ezt teszi teljessé a „Boldogabb családokért”® CSÉN program hierarchia szerint felépülő tevékenységi köreinek jogosultság és felelősség oldaláról megfogalmazott részletes szabályozása.

A „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés program minőségének biztosítása érdekében:

A Program szakmai felelősének ELVÁRÁSAI a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés program keretében működő CSÉN tanácsadóktól, akik a védjegyoltalom alatt álló Család-óra® elnevezést jogszerűen használhatják:

- a család-órákat a Katolikus Egyház tanításával összhangban tartsa;
- katolikus hitét gyakorló személy legyen, páros esetén legalább az egyikük;
- ha valamelyik témakörben nem érzi magát elég hitelesnek, kérjen segítséget.

Eltérő/itt nem taglalt esetben a program szakmai felelősének egyedi véleményét kell kérni.
Ezek a kitételek nem vonatkoznak a CSÉN foglalkozásvezetőkre, akik CSÉN foglalkozást, vagy a NAT kerettanterv szerinti CSÉN órát tartanak, mert ők nem a sztenderdizált és védjegyoltalom alatt álló program képviseletében dolgoznak, míg a család-óra® elnevezést jogszerűen használó CSÉN tanácsadók a „Boldogabb családokért”® CSÉN program képviselői *(lsd. még 4. és 5. sz. Melléklet)*.

A Program szakmai felelősének KIEMELT JAVASLATAI

Kísérés: javasolt, hogy a CSÉN tanácsadók vagy CSÉN foglalkozásvezetők több éven át, folyamatosan kísérjék ugyanazt az osztályt, csoportot;

Óraszám és gyakoriság ajánlás: optimális esetben dupla óra kétheti gyakorisággal, de minimum havi rendszerességgel megtartva.

Páros óravezetés: a család-órákat, vagy a családi életre nevelés foglalkozásokat – a program módszertana szerint – alapvetően két CSÉN tanácsadó, vagy CSÉN foglalkozásvezető vezeti;

CSÉN tanácsadók/foglalkozásvezetők attitűdje, szükséges kompetenciák:

- elkötelezett a családi életre nevelés témái, hatékonysága és módszerei iránt (ez utóbbiakat tudatosan alkalmazza) pozitív, megerősítő hozzáállás;
- partnerség a kölcsönös tisztelet megadása mellett;
- bizalmi légkör megteremtése és a minősítés, megbélyegzés kerülése és ennek megkövetelése a résztvevőktől is;
- a résztvevők személyiségének, személyes érzékenységének elfogadása, amely adekvát segítség az egyéni képességek, készségek fejlesztéséhez;
- jellemzi a rugalmasság, az empátia és diszkréció;

- a vélemény és szólás szabadságának tiszteletben tartása és megkövetelése;
- őszinte, és a résztvevőket is erre ösztönzi;
- kiegyensúlyozott (megőrzi nyugodtságát és uralja az aktuális érzelmi állapotát);
- reflektál saját magára és a csoportra is;
- hiteles, kongruens: érzései, gondolatai és szavai összhangban állnak a cselekedeteivel és ennek megélését erősíti a diákokban is;
- megfelelő keretek között lehetőséget teremt a résztvevők aktuális érzelmeinek kifejezésére;
- nyitott, előítéletmentes (foglalkozásokon a résztvevőkkel, diákok esetén a velük foglalkozó szakemberekkel, szülőkkel is nyitott);
- a foglalkozás, tanmenet tervezésében és kivitelezésében kiemelt figyelmet fordít a csoportjellemzőkre (korosztály, létszám, nemek aránya, dinamika, egyéni érzékenységek, aktuális hangulat, rendkívüli esemény stb.);
- aktív, határozott és együttműködő a foglalkozásvezetésben és a keretek tartásában, de nondirektív a véleményalkotási folyamatokban;
- pozitív visszajelzéseivel támogatja és bátorítja egyéni és csoportszinten is a résztvevőket;
- ha a helyzet indokolja, nyitott saját adekvát élettapasztalatának megosztására;
- figyelmet szentel saját személyiségének és szakmai tudásának folyamatos fejlesztésére.

A „Boldogabb családokért”® CSÉN program összefoglalóan

Képviselő szervezetek, mint a programnév jogszerű használói:

Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület (SZÉK Egyesület) www.holnaphonlap.hu

Életünk a család! Család-és EgészségPedagógiai Prevenciós Nonprofit Közhasznú Kft. www.eletunkacsalad.hu

Képviselő személyek:

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes orvos,
a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program alapítója,
a program és a SZÉK Egyesület szakmai felelőse, a védjegyoltalom tulajdonosa

Dr. Rézné Vitus Csilla mentálhigiénés és szervezetfejlesztő szakember,
az Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. ügyvezetője,
a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program általános menedzsere, az akkreditált pedagógus-továbbképzések alapítója és szervezője

Szakmai jelenlét 1990-től, alap szakmai tevékenység:

Család-óra® tartása CSÉN kerettantervhez kapcsolódóan külsős szakemberként 1-12. évfolyamokon

„Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) módszertani bemutatók 2012 – (SZÉK Egyesület és Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.)

„Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program akkreditált módszertani továbbképzések pedagógusok és egyéb szakemberek számára

- „Egészséges életmódra és családi életre nevelés” tanfolyamok 40 óra 2001-2011. (Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézete)
- Módszertani Alapképzés 60 óra, 2020 – (Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.)

- Gyakorlati továbbképzés 60 óra, 2020 – (Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.)
- Kompetenciafejlesztő, Közösségépítő, Kiégésmegelőző Képzés 30 óra 2022 – (Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.)
- Óvodapedagógusok Módszertani Alapképzése 30 óra 2024 – (Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.)

Mentorprogram a NAT (2020) szerinti CSÉN kerettanterv gyakorlati megvalósításának támogatására:
- szakmai támogatás a programba bekapcsolódó pedagógusok kísérésével
- iskolai mentori napok tartása 3-5 alkalom/tanév
- szakmai továbbképző napok tartása félévenként 2-2 nap

A 2020-tól akkreditált képzések és a Mentorprogram a váci egyházmegyei SZEMI, mint CSÉN referencia-intézményfenntartó felkérésére, hathatós erkölcsi és jelentős anyagi támogatásával kerültek kidolgozásra a program képviselőinek vezetésével.

Kiemelt, egyéb közhasznú tevékenység a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés CSÉN programhoz kapcsolódóan

CSÉN gyakorlatának köznevelési megalapozása (1990- 2012)
„Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program magalkotása és iskolai foglalkozástartási gyakorlat 1-12. évfolyamokon

CSÉN gyakorlatának, köznevelési kereteinek megteremtése, a CSÉN kerettantervi anyag kidolgozása (NAT 2013, NAT 2020)

Meddőség- és abortuszprevenció
- Termékenység-tudatos fogamzásszabályozás Magyarországi Sensiplan Központ
- TeTud(d)!” Program keretében szakmai fórumok, képzések

Drogprevenció
- „Jelen vagy?” Egészségfejlesztés – Káros Szenvedélyek Prevenciója Program
- Kapcsolódó képzések

Kiskamasz programok
- MFM-Projekt Ciklus-show® program 9-13 éves lányoknak
- Titkos Küldetés® Kiskamasz Program 10-13 fiúknak

Egyéb a Programhoz kapcsolódó igény szerinti tematikus projektnapok

Köszönetnyilvánítás

Ezzel a tanulmánnyal köszönetemet fejezem ki Hortobágyiné dr. Nagy Ágnesnek, és munkatársainknak, akik tevékenységükkel elkötelezetten támogatják a családi életre nevelés ügyét. Akikkel együtt munkálkodunk mind a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület, mind az Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. égisze alatt azon az ÉLETMŰN, amelyet a program megálmodója elhivatott orvosként, családanyaként, CSÉN szakemberként már több, mint 3 évtizede „itt és most" épít a JÖVŐ családjáért.
Ugyanakkor köszönettel tartozunk a Váci Egyházmegyének, Dr. Beer Miklós nyugalmazott és Dr. Marton Zsolt püspök atyáknak, valamint a váci egyházmegyei intézményfenntartó korábbi, és jelenlegi vezetőinek Dr. Csáki Tibor, Selmeczi Zoltán és Dr. Puskás Balázs főigazgatóknak, hogy a civil kezdeményezésű „Boldogabb családokért"® Családi Életre Nevelés programot meghívták a köznevelési intézményeikbe, 10 éve hathatós erkölcsi és anyagi támogatással kiállnak a CSÉN Program egyházmegyei szintű meghonosítása mellett. Referenciaintézményként példát adnak és segítséget nyújtanak más egyházmegyék és intézményfenntartók számára.

Dr. Rézné Vitus Csilla

Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft.

1.sz. Melléklet: OFI felkérés és igazolás a NAT CSLN kerettantervének kidolgozására

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET
Főigazgató
OFI

Ügyintéző: dr. Bodó Márton
Iktatószám: OFI/ 408 - 1 /2012.

Népesedési Kerekasztal
Hortobágyi Ágnes
munkacsoport-vezető
részére

Tárgy: „családi életre nevelés" tantárgyi kerettanterv kidolgozása

Tisztelt Hortobágyi Ágnes!

Az iskolai kerettantervek kidolgozásának munkája az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet szakmai irányításával folyik a kormány által 2012. május 16-án elfogadott új Nemzeti alaptanterv alapján.

A kerettantervek új tartalmainak kidolgozását – a megrendelő oktatási kormányzattal egyetértésben – minél szélesebb szakmai közvélemény bevonásával és a téma iránt elkötelezett szakmai szervezetek, testületek együttműködésével szeretnénk megvalósítani.

A munka során felmerült annak lehetősége, hogy egyes ismeretek nemcsak a meglévő tantárgyakba integráltan, hanem a szabad órakeret terhére szervezhető, önálló tantárgyi keretben is megjelenhetnének, ezért szívesen várjuk a **családi életre nevelés tantárgyi kerettanterv** kidolgozásához az Önök szervezetének javaslatait.

Amennyiben szívesen részt vesznek egy ilyen munkában, kérem, vegye fel a kapcsolatot az intézet munkatársával, dr. Bodó Mártonnal (bodo.marton@ofi.hu, tel: 235-7276), hogy a részleteket meg tudják beszélni.

Reméljük, hogy az Önök segítségével mód nyílik a tantárgy minél eredményesebb elterjesztésére az intézmények szabad döntése alapján.

Budapest, 2012. június „13"

Köszönettel:

dr. Kaposi József
főigazgató

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET

Főigazgató

Iktatószám: OFI/ 711 – 1 /2014.
Hiv. szám: -
Tárgy: Igazolás (CSÉN) kerettanterv kidolgozásában való részvételről

Ügyintéző: Dr. Bodó Márton
Telefon: (+36-30) 550-5344
E-mail: bodo.marton@ofi.hu

Melléklet: -

Igazolás

a Családi Életre Nevelés (CSÉN) kerettanterv dokumentumainak kidolgozásáról

Alulírott Kaposi József, mint az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet vezetője igazolom, hogy a lent felsorolt 7 személy részt vett a CSÉN kerettanterv kidolgozásában. A jelzett tantárgyi kerettanterv az *a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet* 7. mellékleteként került kihirdetésre. (Közzététele az említett rendeletet módosító (illetve kiegészítő) 23/2013. (III. 29.) EMMI rendeletben történt meg.)

A 2011-ben kihirdetett Nemzeti alaptanterv lehetőséget ad az iskolák nevelőtestületeinek, hogy döntsenek az évfolyamonkénti órakeret 10%-ának (szabad órakeret) felhasználásáról. Így lehetőség nyílik arra is, hogy a CSÉN külön tantárgyként jelenjen meg az iskolák helyi tantervében – heti 1 órás keretben az 1-12. évfolyamon.

A CSÉN kerettanterv kidolgozásában az OFI felkérésére a következő személyek vettek részt:

A munkát koordinálta:

- Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes, orvos, CSÉN tanácsadó, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK „Boldogabb családokért családi életre nevelés program" szakmai felelős, Népesedési Kerekasztal Köznevelési Munkacsoport vezető;

A munkában részt vevő további munkatársak:

- Déri Éva, biológus, CSÉN tanácsadó, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK „Boldogabb családokért családi életre nevelés program" munkatársa;
- Pap György pedagógus, tanító, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK „Boldogabb családokért családi életre nevelés program" munkatársa;
- Papné Sasinszki Ágnes, pedagógus, tanító, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK „Boldogabb családokért családi életre nevelés program" munkatársa;
- Dr. Rézné Vitus Csilla, védőnő, CSÉN tanácsadó, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK tag, ÉLETÜNK A CSALÁD! Nonprofit Közhasznú Kft ügyvezetője;

1/2

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET

Főigazgató

- Tirczka Imréné Zsófi, védőnő, CSÉN tanácsadó, Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület – SZÉK tag, ÉLETÜNK A CSALÁD! Nonprofit Közhasznú Kft általános meghatalmazottja;
- Zsiros Emese, pszichológus, kutató, Országos Gyermekegészségügyi Intézet munkatársa.

Budapest, 2014. augusztus 8.

Üdvözlettel:

dr. Kaposi József
főigazgató

2/2

2.sz. Melléklet: CSÉN szakmai tevékenységhez kapcsolódó elismerések, díjak



Emberi Erőforrások Minisztériuma
CSALÁDOKÉRT DÍJ 2002.
PRO FAMILIIS DÍJ 2016.



Szociális és Munkaügyi Minisztérium
Mintaprojektje
2008.



Kecskemét Megyei Jogú Város Közgyűlése
Kecskemét Ifjúságáért Díj 2010.



Bács-Kiskun Megye Közgyűlése Bács-Kiskun Megye Ifjúságának Neveléséért díj 2014



21 Nő az Egészségügyért Alapítvány
elismerő oklevele 2018.



„Hagyományos családmodell" díj
Családtudományi Szövetség 2022

3.sz. Melléklet: NAT CSÉN kerettanterv tematikai egységei



A Program a 2020-as NAT CSÉN kerettantervi tematikájához igazodik.
A hét fő modul kisebb tematikai egységekre oszlik.
Idézet a 2020-as NAT CSÉN kerettantervből:

„Család

A modul segíteni kívánja a résztvevőket abban, hogy a mindennapi életükben zajló történéseket jobban megértsék. Ehhez egyrészt szükség van bizonyos ismeretanyag átadására. Másrészt olyan szemlélet kialakítása a cél, amely a családot komplex rendszerként tekinti és segít megismerni annak működését. Ezáltal az életkor előrehaladtával egyre differenciáltabbá válik a diákok látásmódja, így a családi élet működéséből és összefüggéseiből egyre többet megismernek és megértenek. Egyre több példát látnak maguk előtt, amelyet tudatosan alkalmazva elkerülhetik a káros, rossz berögződésből adódó sztereotip viselkedésminták alkalmazását és továbbadását. Várhatóan a kapcsolataikban, a problémáik kezelésében, az életük autonóm irányításában stb. tapasztalható lesz az egyre kompetensebb viselkedés.

Fontos cél, hogy a tanulókban a harmonikus családról alkotott belső ideálkép épüljön s erősödjön. Már az iskolai évek alatt ismerjék fel, hogy ezt lehetőségük van tudatos felkészüléssel az általuk alapítandó családban megvalósítani.

A család modul fő témái:

- **a család értékessége, fontossága;**
- **családi szerepek és feladatok, munkamegosztás;**
- **a család működése;**
- **családtípusok;**
- **családban élő generációk;**
- **hagyományok, ünnepek a családban.**

Társas kapcsolatok, kommunikáció, konfliktuskezelés

Az ember boldogságát, életminőségét leginkább kapcsolatainak minősége határozza meg, sokkal inkább, mint egyéni teljesítménye és az ebből fakadó anyagi helyzete. A tudatosság, a kapcsolatok szabályszerűségeinek ismerete, azok létrehozásának és ápolásának képessége befolyásolja az egyén életminőségét. A kapcsolatok fenntartása és ápolása minden emberi lény alapvető szükséglete.

A modul célja a jó kommunikációs képességek kialakítása a résztvevőkben, annak erősítése, hogy tudjanak kapcsolatokat kezdeményezni, gondozni és védelmezni, ki tudják fejezni érzelmeiket. Ismerjék meg a kapcsolatok buktatóit és a változtatáshoz szükséges eszközöket. A konfliktusokat tanulják meg olyan fokon kezelni és megoldani, hogy azok ne rombolják kapcsolataikat, a tanult készségekkel azokat erősítsék és intimitását növeljék. Tudatosítsák, hogy az egészséges határok áthágása miatt megfelelő döntést kell hozniuk egy kapcsolat megszakításáról vagy folytatásáról.

A modul fő témái:

- **kommunikáció fajtái;**
- **erőszakmentes kommunikáció, asszertivitás;**
- **generációk közötti kommunikáció;**
- **konfliktuskezelés;**
- **virtuális világ jellegzetességei, tudatos médiahasználat;**
- **szeretettípusok, elfogadó szeretet,**
- **szeretetnyelvek, a szeretet kifejezésének módjai (elismerő szavak, minőségi idő, ajándékozás, szívességek, testi érintés);**
- **barátság fontossága, kialakítása, típusai;**
- **empátia, szolidaritás.**

Jellem, értékrend

A cselekedetek (viselkedés, döntések) a jellemen alapulnak. A jellem pedig az értékrenden. Az értékek irányítják az ember cselekedeteit. Az értékrendünk abból táplálkozik, hogy mit tartunk igaznak és hamisnak, jónak és rossznak, helyesnek vagy helytelennek. A jó és a rossz kérdésével az erkölcs foglalkozik. Az erkölcs meghatározása pedig lehetetlen az ember meghatározása nélkül, ugyanis alapvető hatással van mindenre az életünkben az, hogy milyen választ adunk arra, hogy kicsoda az ember.

A modul célja, hogy a diákok megértsék a jellem és az értékek szerepét és fontosságát, kialakuljon bennük egy stabil, az egyetemes emberi értékeken alapuló értékrend, amely hosszabb távon jellembeli változást és így viselkedésváltozást eredményezhet.

A modul fő témái:

- **értékek – a belső iránytű;**
- **értékközvetítő példaképek;**
- **a jellem fogalma, kialakítása, az önnevelés fontossága;**
- **döntésképesség;**
- **csoportnyomásnak, szélsőséges divatirányzatoknak való ellenállás;**
- **a szabadidő értékes eltöltése;**
- **illemtan**

Önismeret, önértékelés

Az egyik kulcstényező, amely meghatározza, hogy egy gyermekből megbízható, felelősségteljes felnőtt lesz-e, az, hogy milyen az önmagáról alkotott képe. Ez a családban alapozódik meg, és a környezettől kapott visszajelzések tükrében formálódik és szilárdul meg. A helyes önismeretre építve válnak képessé a gyermekek mások megismerésére, megértésére, elfogadására és tartalmas, tartós kapcsolatok kialakítására, fenntartására.

A modul célja annak elősegítése, hogy a diákoknak helyes önértékelése alakuljon ki, képessé váljanak felismerni, megérteni, elfogadni és hatékonyan használni saját erősségeiket és gyengeségeiket, valamint megtanulják önmagukat az aktuális trendek diktálta elvárásoktól függetlenül értékesnek, fontosnak és hasznosnak látni. Emellett cél a diákok érzelmi fejlődésének elősegítése, hogy képesek legyenek saját és mások érzelmeit felismerni, megfogalmazni, megérteni, elfogadni.

A modul fő témái:

- **önismeret, reális énkép;**
- **önnevelés;**
- **személyiségtípusok;**
- **konfliktuskezelés;**
- **érzelmek;**
- **személyiségfejlődés**

Nemiség, serdülőkori változások, szerelem, szexualitás, felelős párkapcsolat

A fiatalok későbbi életminőségére kihat, hogy míg többségük vágyik a szerető, bensőséges és elfogadó kapcsolatra, a szexualitással kapcsolatban rengeteg információval és gyakran szélsőséges ellentmondásokkal találják szemben magukat. Sok esetben a családból hozott minta, a nemzetközi trendek és a „média" más és más értékrendet közvetít, ezért a fiataloknak nehéz eligazodniuk a nemiség, szexualitás, párkapcsolat kérdéseiben.

A modul célja, hogy segítse a diákokat kisiskolás kortól kezdve a nemi identitás megerősödésében, a nemek közötti alapvető különbségek megismerésében (nemi jelleg, agyműködés, kommunikáció stb.) és a férfi/női, illetve apa-/anyaszerepekkel kapcsolatos káros sztereotípiák lebontásában, a serdülőkori biológiai, lelki, viselkedésbeli változások pozitív megélésében, a termékenységtudatos szemlélet kialakulásában, ahol a gyermek, mint ajándék jelenik meg. Elő kívánja segíteni a párkeresés és a párválasztás sikerét.
Fontos, hogy a diákok megismerjék a férfi-női párkapcsolatok formáit és az azokban megélt boldogság/csalódás lehetőségét, emellett kialakuljon bennük a családbarát szemlélet. Kellően felkészüljenek a harmonikus, boldog, elkötelezett párkapcsolaton (házasságon) alapuló érett, felelős, kiegyensúlyozott, egészséges szexualitásra. Ezentúl elsajátíthassák az egészséges szexuális élethez szükséges ismereteket. Az emberi fogantatás és a magzati fejlődés szépségének megismerése kapcsán fogalmazódjon meg bennük, hogy az emberi élet érték a fogantatástól kezdve a természetes halálig.

A modul fő témái:

- **serdülőkori testi-lelki változások;**
- **szerelem, párválasztás;**
- **kapcsolati szintek;**
- **házasságra való felkészülés, felelősségvállalás;**
- **termékenység, fogamzásszabályzás;**
- **felelős szexualitás;**
- **szülői hivatásra való tudatos felkészülés;**
- **várandósság, szülés.**

Veszélyek, devianciák, döntéshelyzetek

A gyermek életmódját családja és tágabb környezete, a későbbiekben az iskolai nevelés is befolyásolja. A fiatalok számára a tudatos életvezetés kialakításának első lépése a döntési helyzetek, a bennük rejlő választási alternatívák – az ún. „útelágazások" –, és következményeik felismerése, mérlegelése. A saját döntések feletti felelősségérzet erősítése, az árnyalt gondolkodásmód elősegítése a serdülőkor kezdetén (11–15 év) kiemelt jelentőségű. Az egészséges életvezetés alapja a megfelelő ismeretek, tudás elsajátítása és reflektálás önmagukra, az ezzel kapcsolatos tapasztalatszerzés, önismeret. Fontos továbbá, hogy a fiatalok útkeresésük során az erőforrásaikat meghaladó problémáikat felismerjék, igényeiket meg tudják fogalmazni és segítséget tudjanak kérni, kapni egymástól és környezetüktől.

A modul célja, hogy a résztvevőkben kialakuljon a felelős gondolkodás és dönteni tudás képessége, amelynek alapja a döntési helyzet és a benne rejlő több-kevesebb választási alternatíva felismerése, majd a következményeinek tudatosítása minél korábbi életkorban.

Fontos tudatosítani a fiatalokban belső erőforrásaikat és arra buzdítani őket, hogy fedezzék fel, erősítsék az alapvető emberi értékeken alapuló kapcsolataikat.

További cél a különböző választási lehetőségek és azok következményeinek bemutatásával elősegíteni a veszélyhelyzetek felismerését, a fölöttük gyakorolható tudatos kontroll lehetőségét, a felelős döntéshozatal kialakulását. Érzékenyíteni a résztvevőket saját és mások helyzetének megértésére és elfogadására. Olyan ismeretek átadása és készségek fejlesztése válik fontossá, amelyek elősegítik a segítségkérést (család, barátok és szakemberek felé) és segítségnyújtást, a problémakezelést és megoldást. Rá kell mutatni, hogy ha a család, a közeg, amelyben élnek, valamilyen okból nem tud támasz lenni, milyen közösségi vagy intézményi segítséget vehetnek igénybe. A sikeres megküzdésük ugyanis utat nyithat az új életszakasz pozitívabb megélése, valamint a benne rejlő lehetőségek teljesebb kihasználása felé.

A modul fő témái:

- **szenvedélybetegségek (káros, függőséggel járó betegségek: pl. nikotin, alkohol, kábítószer, játékszenvedély, képernyőfüggőség, pornó stb.);**
- **testi-lelki egészség.**

Változások kezelése, veszteségek

A családi élet változások véget nem érő folyamata. Ehhez hozzá kell szoknunk, sőt, szükséges, hogy megtanuljuk elviselni, kezelni a változással járó nehézségeket. A változás okozta feszültségek, bizonytalanságok, a stressz hatékony kezelése sokféle lelki és mentális kompetenciát igényel.

Cél mindezen kompetenciák kialakulásának elősegítése, fejlesztése, a változások kezelésével kapcsolatos ismeretek átadása. Meg kell ismertetni a fiatalokkal azokat a lélektani folyamatokat, amik a változásokat kísérik, fel kell készíteni őket arra, hogy a változások okozta feszültséget, bizonytalanságot miként lehet a helyzet értelmi és érzelmi megértésével sikeresen kezelni. Érdemes továbbá azokra a konkrét személyes változásokra is rávilágítani, amelyekkel életükben a következő évek során találkozni fognak (pubertáskori identitáskeresés, intimitás, szülőkről való leválás, társsá és szülővé válás).

Minden családnak megvan a maga megküzdési mintája, ez az otthonról hozott minta sok új megoldással gazdagodhat a közösségben a másoktól látható és megtanulható viselkedési módok által.

A változásokkal szorosan együtt járó jelenség, hogy valamit mindig magunk mögött hagyunk, túllépünk, kinövünk, lecserélünk stb. Ilyenkor a magunk mögött hagyott dolgok veszteségérzést keltenek, hiány, értékcsökkenés érzése keletkezik. Ennek feldolgozását szolgálja az un. lelki gyászmunka, ami napjaink közösségi kultúrájából kiveszőben van, s emiatt az egyének magukra maradva nem kapnak ehhez támaszt a kapcsolataikban. A változások nem megfelelő kezelése egyéni elakadásokhoz, személyiségbeli zavarok kialakulásához vezethet.

A modul fő témái:
- **normatív krízisek, életszakaszok;**
- **veszteségfeldolgozás;**
- **halál, gyászmunka folyamata."**

4.sz. Melléklet: Családpedagógiai tevékenységhez kapcsolódó foglalkozások a „Boldogabb Családokért"® CSÉN program Fogalomrendszere alapján

Család-óra®

A „Boldogabb családokért"® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program keretében tartott foglalkozás megnevezése, melyet a családi életre nevelő CSÉN tanácsadó oktatási-nevelési intézményekben vagy más szervezetekben gyermekeknek/fiataloknak/ felnőtteknek/szülőknek tart. Ezeken a foglalkozásokon a résztvevők arra alkalmas, hiteles és megfelelően képzett személyek segítségével, életkori sajátosságaiknak megfelelően kaphatnak bevezetést az önismeret, a jellemnevelés, a serdülőkor, a nemiség, a szerelem, a párválasztás, a kommunikáció, konfliktuskezelés, a felnőtt életre, házasságra való felkészülés, a fogamzásszabályozás/családtervezés, a gyermeknevelés, és más, családot érintő kérdésekbe. A program szakmai felelőse adja a jogot a név- és a szakmai anyagok használatára.

Családi életre nevelés CSÉN foglalkozás

Olyan családi életre felkészítő óra, amelyet olyan CSÉN szakmai képzésen, továbbképzésen, módszertani bemutatón részt vett pedagógusok, vagy más, ifjúsággal foglalkozó szakemberek tartanak, akik még nem kapták meg a CSÉN tanácsadói kinevezést a Program szakmai felelősétől, vagy nem a „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT"® CSÉN program keretében dolgoznak, de a CSÉN szakmai képzésen megszerzett tudásukat, tapasztalataikat felhasználják nevelő munkájuk során. Utóbbiak általános családi életre nevelő (CSÉN) munkában vehetnek részt.

Családi életre nevelés óra, mint tantárgy

2013-tól a Nemzeti Alaptanterv (NAT) része a CSÉN. Mint kiemelt fejlesztési terület minden tantárgyban integráltan, de az iskolák által szabadon felhasználható órakeretben önálló tantárgyként is megjelenhet. Amennyiben ez az óra a „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT"® CSÉN program keretében zajlik és vezetője a Program Szakmai felelőse által kinevezett CSÉN tanácsadó, akkor jogosult a Család-óra® elnevezés használatára is.

(A NAT CSÉN Kerettantervi anyagát Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes szakmai vezetésével és koordinálásával a Népesedési Kerekasztal önkéntes CSÉN Köznevelési munkacsoportja dolgozta ki. Ebben a munkacsoportban a Program mentor CSÉN tanácsadói közül többen is aktív szerepet vállaltak a kerettanterv kidolgozásában.)

5.sz. Melléklet: Családpedagógiai tevékenységhez kapcsolódó feladatkörök, kompetenciák a „Boldogabb Családokért”® CSÉN program Fogalomrendszere alapján

Mentor CSÉN tanácsadó

A programadaptációt vezető, a Fenntartóval/Intézménnyel szerződésben álló külső szervezet szakembere, CSÉN tanácsadó, akit a „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program szakmai felelőse mentor CSÉN tanácsadóvá minősített, és akinek felhatalmazást adott Család-óra®® tartásán kívül szakemberek CSÉN tanácsadóvá válásának folyamatát kísérni, mentorálni; módszertani bemutatókat, képzéseket tartani.

CSÉN munkacsoportvezető

Köznevelési intézményekben dolgozó aktív CSÉN tanácsadó, aki legalább 5 év szakmai gyakorlattal rendelkezik. Egy intézményen belül több munkacsoport működése esetén (pl. alsós, felsős, gimnáziumi CSÉN csoportok) több munkacsoportvezető kerülhet kinevezésre az intézményvezető által a mentor CSÉN tanácsadókkal egyeztetve. Feladata az iskolai CSÉN munkacsoport szakmai összefogása, a CSÉN foglalkozásvezetők és CSÉN tanácsadók támogatása, a mentor CSÉN tanácsadókkal és/vagy a szakmai felelőssel való közvetlen kapcsolattartás, a szakmai fórumokon megismert új információk, szakmai segédanyagok továbbítása a CSÉN munkaközösség felé. Az ő feladata továbbá, hogy referáljon az intézményvezető és – a szolgálati út betartásával – szükség esetén a Fenntartó felé. A programadaptáció első 5 évében megbízott munkacsoportvezetők kinevezésére van lehetőség. Amennyiben a jogszabály által biztosított intézményi munkaközösségként is megszervezhető a munkacsoport, akkor CSÉN Munkaközösség megalakulása esetén CSÉN Munkaközösség vezetői kinevezéssel is járhat ez a feladatkör.

CSÉN tanácsadó

Köznevelési intézményekben dolgozó szakember, (iskolai pedagógus, védőnő, pszichológus, szociális munkás, mentálhigiénés szakember, pedagógiai asszisztens stb.), akit a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program szakmai felelőse az elvégzett CSÉN Módszertani Alapképzés/Bemutató és legalább 4 év szakmai gyakorlat megszerzése után, vagy a CSÉN Gyakorlati Továbbképzés 90% vagy afeletti minősítéssel történő elvégzését követően CSÉN tanácsadóvá minősít, és akinek felhatalmazást ad Család-óra®® tartására. Ennek a címnek a megtartásához szükséges, hogy a felhatalmazott szakember, illetve az intézmény szakmai kapcsolatot tartson fönn a „Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés (CSÉN) program képviselőivel. A felhatalmazás indokolt esetben visszavonható.

CSÉN foglalkozásvezető

Olyan családi életre neveléssel foglalkozó, köznevelési intézményekben dolgozó szakember (iskolai pedagógus, védőnő, pszichológus, szociális munkás, mentálhigiénés szakember, pedagógiai asszisztens stb.), aki a “Boldogabb családokért”® Családi Életre Nevelés Program képviselői által szervezett módszertani bemutatón, képzésen részt vett, az ott megszerzett tudását, a kapott CSÉN szakmai anyagokat felhasználhatja saját szakmai munkájában, és tarthat CSÉN foglalkozást - mentori/CSÉN tanácsadói segítséggel, de még nem kapta meg a CSÉN tanácsadó minősítést. Az általa tartott foglalkozásokat nem nevezi család-órának. Szakmai munkájának támogatását, ellenőrzését az intézményt támogató mentor CSÉN tanácsadók/intézményi CSÉN munkacsoportvezetők láthatják el.

A program intézményi működtetésében fontos feladatkörök, kompetenciák

A Program szakmai felelőse

A Programot és a Program esetleges adaptációját vezető, Fenntartóval/Intézménnyel szerződésben álló külső szervezet szakembere, a Program jogtulajdonosa, felelős és kompetens a Program továbbadásáért, minőségének, szellemiségének megőrzéséért.
A programadaptáció során

- felel a fenntartóval/intézmény(ekkel) folyó együttműködésért, illetve a CSÉN Program és Mentorprogram szakmai minőségéért
- felel a szakmai programok (pl. CSÉN alap-, továbbképzés, szakmai napok) megfelelő minőségben történő megtartásáért, szakemberek kinevezéséért, a program jogszerű használatáért

A Program általános menedzsere

A Program működését, esetleges adaptációját vezető, fenntartóval/intézménnyel szerződésben álló külső szervezet (SZÉK Egyesület vagy Életünk a család! N.K.Kft.) szakembere, a szakmai felelős által kinevezett szakember, mentor CSÉN tanácsadó.
Felelős és kompetens a Program

- működtetésében és adaptációjában közreműködni, különösen
- a működtetéséhez szükséges szerződéses és pénzügyi, valamint szervezési feladatokat koordinálni,
- szakmai programok előkészítésében és vezetésében részt venni,
- szakmai felelőssel egyeztetett esetekben őt képviselni és helyettesíteni.

A Programot befogadó szervezet

A programadaptációt kérő és befogadó szervezet legtöbbször köznevelési intézmény, vagy intézményfenntartó. Képviselője szerződést köt a Program adaptációjára és működtetésére, melyben szabályozásra kerülnek a legfőbb kritériumok (együttműködésben közreműködő döntéshozók, kapcsolattartó személye, hatáskörük az adaptációban, együttműködés ideje, díjazása, szerzői jogok és védjegyoltalmi kérdések stb.).

6.sz. Melléklet: A „Boldogabb Családokért”® CSÉN program akkreditált pedagógus-továbbképzései összefoglalóan

AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK

„BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”®
Családi Életre Nevelés
CSÉN program



A képzések Alapítója és Szervezője:

Életünk a család!
Nonprofit Közhasznú Kft.

Kapcsolatfelvétel:
Dr. Rézné Vitus Csilla ügyvezető
Tel: +36 20 950 3425
www.eletunkacsalad.hu

Felnőttképzési nyilvántart.szám: B/2020/002023
Székhely: 1119 Bp. Csurgói út 39/b.



AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK

„BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT"®
Családi Életre Nevelés (CSÉN) program

1. Módszertani Alapképzés

- ☺ *Bárki jelentkezhet, aki*
  - *hisz a család éltető erejében, a személyiségfejlődés lehetőségében*
  - *szereti a diákközpontú, partnerségre építő, családbarát szemléletet,*
  - *hisz az interaktív, gyakorlati jellegű, saját élmény alapú tanulásban és tanításban*
- ☺ *3*2 képzési napon, egy tanév alatt elvégezhető,* ***60 kreditpont*** *szerezhető meg*
- ☺ ***1-12. évfolyamra*** *kidolgozott kész* ***tanmenet- és óratervminták,*** *illetve mellékleteik állnak rendelkezésre elektronikus megosztással*
- ☺ *Azonnal alkalmazható gyakorlati tudás érhető el*
- ☺ *Sikeres elvégzésével a „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT"® CSÉN Program metodikája szerinti* ***CSÉN foglalkozásvezetői*** *cím szerezhető meg, mely* ***CSÉN foglalkozások tartására*** *jogosít pedagógusokat, oktatókat, szakoktatókat*



A „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT"® CSÉN Program Módszertani Alapképzés részletes tájékoztatója megtalálható az Alapító és Szervező Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. ***www.eletunkacsalad.hu*** *oldalán.*

Képzés alapítási engedély száma OH: **A/9931/2020**, IKK OTR nyilvántart. száma: **2ÉCS259-31/24**

AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK

„BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”®
Családi Életre Nevelés (CSÉN) program

2. Gyakorlati Továbbképzés

- ☺ *CSÉN Módszertani Alapképzésre, vagy bármely más CSÉN módszertani bemutatóra/képzésre épül, feltétel, hogy CSÉN alapképzés előzze meg*
- ☺ *4 félév alatt végezhető el,* ***60 kreditpont*** *szerezhető meg*
- ☺ *Félévenként egy kontakt szakmai nap és e-mentori támogatással kísért egyéni munka*
- ☺ *Foglalkozáselemekről és szakmai feldolgozásukról készült kisfilmek virtuális tanári kézikönyv jelleggel segítik a gyakorlati elmélyítést*
- ☺ *Sikeres elvégzésével a „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”® CSÉN Program metodikája szerinti* ***CSÉN tanácsadói*** *cím (meghatározott feltételek mellett) szerezhető, mely a védjegyoltalom alatt álló* ***család-óra®*** *kifejezés használatára, illetve* ***család-óra® megtartására*** *ad jogosultságot.*

„BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”
CSÉN Program
két egymásra épülő, egyenként 60 órás képzése elvégzésével

a teljes 7 éves pedagógus-továbbképzési ciklus lefedhető☺



A „BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”® CSÉN Program Gyakorlati Továbbképzés részletes tájékoztatója megtalálható az Alapító és Szervező Életünk a család! Nonprofit Közhasznú Kft. ***www.eletunkacsalad.hu*** *oldalán.*

A képzés Oktatási Hivatalnál vezetett alapítási engedély száma: **A/9932/2020**

AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK

„BOLDOGABB CSALÁDOKÉRT”®
Családi Életre Nevelés
(CSÉN) Program

3. Kompetenciafejlesztő, Közösségépítő, Kiégésmegelőző Képzés
30 kreditpont

- ☺ ***Óvodai**, (iskolai) munkahelyi közösségek, nevelő- tantestületek, kollektívák számára kidolgozott képzés*
- ☺ *A résztvevők közé várjuk a **kollektíva tagjait, a segítő munkakörben dolgozó szakembereket és a kollektíva vezetőit egyaránt***
- ☺ *3 egymást követő képzési napon elvégezhető, **30 kreditpont** szerezhető meg*
- ☺ *A képzés során a kollektíva közösségének, közösségi értékeinek és összetartozásának megerősítése várható*
- ☺ *A résztvevők lehetőséget kapnak*
  - *személyes és szociális kompetenciáikra való egyéni reflektálásra*
  - *a szakmai kiégés témakörének egyéni és kiscsoportos feldolgozására*
  - *az asszertív magatartásforma,*
  - *az erőszakmentes kommunikáció és konfliktuskezelés eszközeinek,*
  - *a reaktív-proaktív viselkedési módok megismerésére*
- ☺ ***90% feletti gyakorlati megvalósítás vidámságban, egymásrafigyelésben***

A képzés Oktatási Hivatalnál vezetett alapítási engedély száma: **A/10413/2022**

A Kompetenciafejlesztő képzésre épülő

4. CSÉN Óvodai Módszertani Képzés
30 kreditpont

- ☺ ***Felkészít az óvodai csoportokkal és a szülőkkel való CSÉN célú foglalkozások megtartására***
- ☺ ***Tematika:***

család, barátság, értékesség, fiúk/lányok -nemiség, nemi identitás, érzelmek, személyes határok, önuralom gyakorlása, értékeink, szeretetnyelvek, kommunikáció és konfliktuskezelés, médiahatások, veszteségek, aktualitások pl. kistestvér + a témák kapcsán kitenkitőt biztosítunk a szülőkkel való edukációs célú foglalkozáshoz is.

A képzés Oktatási Hivatalnál vezetett alapítási engedély száma: **A/13162/2024**

7.sz. Melléklet: Hierarchia szerinti CSÉN tevékenységi körök, jogosultságok, felelősségek a „Boldogabb Családokért”® CSÉN programban

A Program szakmai felelőse

Felelős és kompetens a Program minőségének, szellemiségének megőrzéséért, továbbadásáért. Esetleges programadaptáció során

- engedélyezi a programnév, a Család-óra®® és a szakmai anyagok jogszerű használatát,
- felel a szakmai programok (pl. CSÉN alap-, továbbképzés, szakmai napok) minőségben történő megtartásáért,
- kinevezi a CSÉN tanácsadókat, illetve indokolt esetben a felhatalmazást visszavonja,
- ajánlást tesz az intézményvezető számára az iskolai CSÉN munkacsoportvezető személyére
- felel a szerződött fél fenntartásában vagy vezetésével intézményekkel folyó együttműködésért, illetve a CSÉN mentori tevékenység szakmai minőségéért és ellenőrzéséért. Ennek érdekében
  - nyomon követi a mentorált iskolák szakmai munkáját és dönt azok minősítéséről, önálló működéséről
  - személyes, vagy elektronikus úton kapcsolatot tart a mentor CSÉN tanácsadókkal
  - a kiemelt iskolákban (ahol 4. vagy több éve zajlik a mentorálás) szakmai felelősi napot tart iskolai kiszállással.
  - felmerülő pedagógiai szakmai kérdésekben a szerződött fél tanügy-igazgatási vezetőjével, vagy annak megfelelő beosztású személlyel egyeztet.

A Program általános menedzsere

Felelős és kompetens a Program működtetésében és esetleges adaptációjában közreműködni különösen

- a működtetéséhez szükséges szerződéses és pénzügyi, valamint szervezési-tervezési feladatokat koordinálni
- szakmai programok előkészítésében és vezetésében részt venni.
- pénzügyi kérdésekben: a szerződött fél gazdasági vezetőjével közvetlenül egyeztetni
- működéssel, szervezéssel kapcsolatos kérdésekben: szerződött fél kapcsolattartójával közvetlenül egyeztetni
- Szakmai felelőssel egyeztetett esetekben őt képviselni és helyettesíteni.

Mentor CSÉN tanácsadó

Feladatai:

- aktív részvétel a képzések és szakmai napok/továbbképzések szervezésében, szakmai előkészítésében, szükséges háttéranyagok kidolgozásában és az alkalmak vezetésében;
- a korábban rögzített mentori támogató feladatokat – lehetőség szerint – a mentorált intézmény igényéhez igazítva ellátja iskolánként legalább 2 fővel (CSÉN mentori napok iskolai kiszállással, bemutató órák tartása, óralátogatás, elektronikus, telefonos, személyes konzultációs lehetőség, tanmenetek, óravázlatok elkészítésében tanácsadás stb.);
- CSÉN mentori iskolai napok alkalmával szakmai összefoglaló elkészítése és megküldése az általános menedzsernek;
- mentorálás során tapasztalt komoly szakmai kérdések jelzése a szakmai felelősnek.

Jogosult (a CSÉN munkacsoportvezető jogosultságain felül):

- javaslatot tenni a munkaközösség-vezetők/helyettesek személyére;

- Család-óra® ellenőrző célú látogatására, tanmenetek, óravázlatok bekérésére és véleményezésére.

CSÉN munkacsoportvezető

Feladatai:
- kapcsolatot tart a mentor CSÉN tanácsadókkal;
- összefogja, támogatja és szervezi az iskolai CSÉN munkacsoport munkáját;
- szakmai fórumokon megismert új információk, szakmai segédanyagok továbbítása a CSÉN munkacsoport felé;
- referáljon az intézményvezető és – a szolgálati út betartásával – az EKIF felé.

Jogosult (a CSÉN tanácsadók jogosultságain felül):
- javaslatot tenni az intézményi CSÉN ügyekben pl.
  - CSÉN tanácsadók kinevezésére,
  - párok megnevezésére,
  - új munkatárs személyére,
  - CSÉN program működtetéséhez szükséges eszközök beszerzésére,
- CSÉN foglalkozás, Család-óra® támogató célú látogatására.
- a CSÉN foglalkozásvezetők munkájának megtekintése/ellenőrzése céljából való óralátogatásról értesítést kapni és szükség esetén az érintettek közös egyeztetésével döntést hozni annak elhalasztásáról.

CSÉN tanácsadó

Feladatai:
- család-órák® megtartása az órarendben rögzített keretek szerint (pl. meghatározott gyakoriság, tartam, időpont, óratartó pár, felkészülési idő);
- az adott tanévre szóló tanmenet és a hozzá tartozó óravázlatok és reflexiók elkészítése a mentor CSÉN tanácsadók esetleges iránymutatásait szem előtt tartva.

Jogosult (a CSÉN foglalkozásvezetők jogosultságain felül):
- Család-óra®® elnevezés használatára
- szakmai napokon/továbbképzéseken való részvételre;
- bemutató Család-óra®® tartására.

CSÉN foglalkozásvezető

Feladatai:
- CSÉN foglalkozások megtartása az órarendben rögzített keretek szerint (pl. meghatározott gyakoriság, tartam, időpont, óratartó pár, felkészülési idő);
- Az adott tanévre szóló tanmenet és a hozzá tartozó óravázlatok elkészítése és előzetes egyeztetése a mentor CSÉN tanácsadókkal, vagy a mentorokkal való külön megegyezés alapján a CSÉN munkacsoportvezetővel;
- mentori együttműködés esetén a megtartott CSÉN foglalkozást követően a reflexióval kiegészített óravázlatot elküldi a mentor CSÉN tanácsadóknak;
- A szakmai napokon/továbbképzéseken való részvétel legalább évi egy alkalommal.

Jogosult:
- javaslatot tenni az óratartó pár személyére;
- a közös Tudástár (TEAMS csoport), benne az elérhető megosztott pl. tanmenetminták és óravázlatminták, tematikus játékgyűjtemények, használatára;

- CSÉN szakmai munkájában segítség kérésére, szükséges eszközök igénybevételére.
- mentori együttműködés esetén a mentor CSÉN tanácsadókkal/intézményi CSÉN munkacsoportvezetőkkel való egyeztetéssel halasztást kérni az intézményvezetői/fenntartói nem fegyelmi jellegű /ellenőrző célú óralátogatás